

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
№SI-3 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2025-SI-3>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук (DSc), профессор

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабирова Умида Фархадовна
доктор социологических наук (DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)
Абдулазизов Абдулвохид Хабибуллоевич
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)
Каланова Сабохат Мурадovна
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна

кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариёва Аълохон Нуриддиновна

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Уразалиева Гулшода Бекпұлатовна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

Жиянмуратова Гулноз Шербутаевна

доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
и.о. профессор (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Сеитова Зухрагон Пиржановна

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Абдуллаев Акмал Гадаймурадovич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)
Абдухалилов Абдулло Абдухамитович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Сеитов Азамат, Кутбидинов Файзиддин РОЛЬ РЕЛИГИОЗНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ О ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ.....	11
2. Karimov Bobir JAMOADA MOTIVATSIYA VA SAMARADORLIK.....	18
3. Mamatov Normurat IJTIMOIY FANLARNI O‘QITISH JARAYONIDA TALABALAR SIYOSIY ONGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	28
4. Rasulov Abdimumin SHAXSNING SOTSIAL INTELLEKTUALLIK KO‘RSATKICHLARI VA KAMOLOT OMILILARI O‘RTASIDAGI MUNOSABATLAR.....	35
5. Xusanova Hayriniso IJTIMOIY NIHOYA TIZIMINING KONSEPTUAL MODEL.....	43
6. Abduxalilov Abdullo NOGIRONLIK FENOMENINI TADQIQ ETILISHINING METODOLOGIK JIHATLARI.....	49
7. Якубов Ильдар КОНЦЕПЦИЯ ГИБРИДНОЙ ВОЙНЫ КАК ФОРМЫ СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ КОНФЛИКТОВ.....	57
8. Abdullayev Akmal O‘RTA ASRLARDA G‘ARBIY YEVROPADAGI DAVLAT VA JAMIYAT BOSHQARUVI TUZILMALARIGA OID KONSEPSIYALARNING SOTSIOLOGIK TAHLILI.....	63
9. Хасанова Мавлюда СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ПОСТРОЕНИЯ ГУМАННОГО ГОСУДАРСТВА В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ.....	74
10. Jiyanmuratova Gulnoz, Urunboyeva Janona O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA XOTIN-QIZLAR IJTIMOIY-SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISH ISLOHOTLARINING ME‘YORIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	80
11. Алимухамедова Нодира ИСТОРИЧЕСКАЯ ИЗМЕНЧИВОСТЬ ЭТНОНАЦИОНАЛЬНЫХ КОНЦЕПЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	90
12. Tolipov Abdug‘affor VOYAGA YETMAGANLAR ORASIDA HUQUQBUZARLIKNING O‘SIB BORISHIGA TA‘SIR QILUVCHI IJTIMOIY OMILLAR.....	96
13. Berdimuratov Marat YOSHLARNI IJTIMOIY RIVOJLANTIRISH UCHUN OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA SOTSIOLOGIYA FANINI O‘QITISHNI OMMALASHTIRISH.....	104

14. Хамиджонов Умиджон	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ ВЗАИМОСВЯЗИ ПОНЯТИЙ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ.....	110
15. Ixtiyarov Farxod	
INSON KAPITALINI KEYS-STADI NEGIZIDA TAKOMILLASHTIRISHDA IJTIMOY TRANSFORMATSIYALASHUV TENDENSIYALAR.....	116
16. Хасанова Мавлюда	
АНАЛИЗ ВОПРОСОВ БОРЬБЫ С БЕДНОСТЬЮ В УСЛОВИЯХ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА.....	124
17. Radjabova Aziza	
NATIONAL DEVELOPMENT POLICIES IN THE CONTEXT OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	131
18. Kalanova Sabohat	
JAMIYATDA AVLODLARARO MUNOSABATLARNING SOTSIAL STRUKTURASI.....	138
19. Ixomjon Xudayarov	
ETNOMADANIY INTEGRATSIYA JARAYONLARIDA YUMSHOQ EVOLYUSION MOSLASHUV TENDENSIYASI.....	148
20. Tagaymuratova Gulchehra	
KONSANGUIN NIKOHLAR FENOMENINING IJTIMOY OMILLARI VA BIOETIK YONDASHUVLAR.....	155
21. Jabborov Jaxongir	
YOSHLARNI ISHGA JOYLASHTIRISHNING IJTIMOY XAVFLARI VA TO'SIQLARI: NEET GURUHI, PREKARIZATSIYA, RAQAMLI TENGSIZLIK.....	162
22. Ixtiyarov Farxod	
DAVLAT XIZMATCHILARI MALAKASINI OSHIRISHDA KEYS USULINING IMKONIYATLARI.....	170
23. Xasanov Sharofidin	
JAZONI IJRO ETISH MUASSASALARIDAN QAYTGAN YOSHLARNI IJTIMOY HAYOTGA REINTEGRATSIYALASH: XORIJ TAJRIBASI.....	179
24. Nurulloev Shahriyor	
MILLIY INTERNET-MEDIA SIYOSATINI RIVOJLANTIRISH ORQALI YOSHLAR IJTIMOY FAOLLIGINI OSHIRISH: MUAMMO VA VAZIFALARI.....	189
25. Аликариев Нуриддин	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ.....	195
26. Alikariyeva A'loxon	
OLIY TA'LIMDA SIFAT BOSHQARUVI TIZIMI INSTITUTSIONAL ASOSLARI.....	202

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Berdimuratov Marat,

Sotsiologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar
institutining "Gumanitar fanlar va tillar"

kafedrası dotsent v.b

e-mail: mberdimuratov8@gmail.com

YOSHLARNI IJTIMOY RIVOJLANTIRISH UCHUN OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SOTSILOGIYA FANINI O'QITISHNI OMMALASHTIRISH

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18099454>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini ommalashtirishning yoshlarning ijtimoiy rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida sotsiologik bilimlarning talabalarda ijtimoiy jarayonlarni chuqur anglash, jamiyatdagi rolini belgilash, ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishdagi o'rni o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, sotsiologiyani tizimli o'qitish yoshlarning dunyoqarashi, tanqidiy fikrlashi, muloqot madaniyati va ijtimoiy faolligini oshiradi. Shu bois, oliy ta'limda sotsiologiya fanini ommalashtirish yoshlarning har tomonlama ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim omillardan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sotsiologiyani keng o'qitish yoshlarning ijtimoiy tajribasini oshiradi va ularni faol fuqaroga aylantiradi.

Kalit so'zlar: sotsiologiya, yoshlar, oliy ta'lim, ijtimoiy rivojlanish, ma'naviyat, fuqarolik pozitsiyasi, jamiyat, ta'lim jarayoni, ijtimoiy tajriba, zamonaviy jamiyat.

Бердимуратов Марат,

доктор философии (PhD) по социологическим наукам,
и.о. доцента кафедры «Гуманитарные науки и языки»

Каракалпакского института сельского хозяйства и агротехнологий

e-mail: mberdimuratov8@gmail.com

ПОПУЛЯРИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ СОЦИОЛОГИИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ДЛЯ СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖИ

АННОТАЦИЯ

В данной статье научно анализируется влияние популяризации социологии в высших учебных заведениях на социальное развитие молодежи. В ходе исследования была изучена роль социологических знаний в формировании у студентов глубокого понимания социальных процессов, определения их роли в обществе, социальной ответственности и гражданской позиции. Результаты показывают, что систематическое обучение социологии повышает мировоззрение, критическое мышление, культуру общения и социальную активность

молодежи. Поэтому популяризация социологии в высшем образовании является одним из важных факторов, способствующих всестороннему социальному развитию молодежи. Результаты исследования показывают, что широкое преподавание социологии повышает социальный опыт молодежи и превращает ее в активного гражданина.

Ключевые слова: социология, молодежь, высшее образование, социальное развитие, духовность, гражданская позиция, общество, образовательный процесс, социальный опыт, современное общество.

Berdimuratov Marat,
Doctor of Philosophy (PhD) in Sociological Sciences,
Acting Associate Professor of the Department of Humanities and Languages
of the Karakalpak Institute of Agriculture and Agrotechnology
e-mail: mberdimuratov8@gmail.com

POPULARIZATION OF SOCIOLOGY TEACHING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR THE SOCIAL DEVELOPMENT OF YOUTH

ABSTRACT

This article scientifically analyzes the impact of promoting sociology in higher education institutions on the social development of young people. During the research, the role of sociological knowledge in forming a deep understanding of social processes in students, determining their role in society, social responsibility, and civic position was studied. The results show that systematically teaching sociology enhances young people's worldview, critical thinking, communication culture, and social activity. Therefore, popularizing sociology in higher education is one of the important factors contributing to the comprehensive social development of young people. The research results show that the widespread teaching of sociology enhances the social experience of young people and transforms them into active citizens.

Keywords: sociology, youth, higher education, social development, spirituality, civic position, society, educational process, social experience, modern society.

KIRISH

Zamonaviy globalizatsiya va tez o'zgaruvchan jamiyat sharoitida yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va fuqarolik pozitsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Oliy ta'lim tizimida sotsiologiya fanini o'qitish yoshlarning jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarni tushunishi, axloqiy qarashlarni shakllantirishi va ijtimoiy tajribani boyitishga xizmat qiladi [1]. Sotsiologiya yoshlarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi, fuqarolik mas'uliyatini mustahkamlaydi va jamiyatda faol ishtirok etish qobiliyatini oshiradi [2]. Shu bilan birga, sotsiologiya fanini ommalashtirish oliy ta'lim muassasalarida nafaqat nazariy, balki amaliy va tarbiyaviy jihatdan ham muhimdir [3].

Bugungi globallashuv va raqobat sharoitida yoshlarning ijtimoiy rivojlanishi mamlakat taraqqiyotining hal qiluvchi omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Yangi ijtimoiy munosabatlar, iqtisodiy jarayonlar va axborot oqimlarining keskin jadallashuvi yosh avlodning ijtimoiy faolligi, informatsion madaniyati, kommunikativ ko'nikmalari hamda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini o'qitishni takomillashtirish va ommalashtirish yoshlarning ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda muhim strategik mexanizm sifatida e'tirof etilmoqda.

Sotsiologiya fani jamiyatning tuzilishi, undagi ijtimoiy jarayonlar, ijtimoiy guruhlar, qadriyatlar va xulq-atvor mexanizmlarini ilmiy asosda tahlil qilish imkonini beruvchi fundamental soha hisoblanadi. Ushbu fan yoshlarning ijtimoiy tafakkuri, ijtimoiy hodisalarga tanqidiy yondashuvi, ijtimoiy mas'uliyati hamda fuqarolik madaniyatini shakllantirishda muhim urin tutadi. Ayni damda O'zbekistonning modernizatsiya jarayonlari, inson kapitaliga qaratilgan davlat siyosati, ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish kabi ustuvor yo'nalishlar oliy ta'limda sotsiologiya fanining o'rni va ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Shu bilan birga, sotsiologiyani oliy ta'lim muassasalarida o'qitish jarayonini kengaytirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida takomillashtirish, fan bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va uni ijtimoiy rivojlanish strategiyasi bilan uyg'unlashtirish zarur bo'lib qolmoqda. Mazkur jarayon yoshlarning ijtimoiy muhitga moslashuvi, ijtimoiy faolligi va innovatsion dunyoqarashini rivojlantirishni ta'minlaydi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida jamiyatda ro'y berayotgan o'zgarishlarga yoshlarning moslashuvi, ijtimoiy xavfsizligi, sotsial mobillik va ijtimoiy integratsiya jarayonlarida sotsiologik bilimlarning o'rni beqiyosdir.

Ushbu ilmiy maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida sotsiologiya fanini o'qitishni ommalashtirishning dolzarbligi, uning yoshlar ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri, pedagogik va sotsiologik yondashuvlar asosida mazkur jarayonni takomillashtirish imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan o'rganiladi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini ijtimoiy fanlar, xususan, sotsiologiya, pedagogika va yoshlar siyosati bo'yicha shakllangan zamonaviy ilmiy yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqot doirasida yoshlarning ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini o'qitishni ommalashtirish jarayonining mohiyati, mexanizmlari va amaliy samarasini aniqlashga qaratilgan kompleks ilmiy tahlil olib borildi.

Tadqiqot quyidagi metodlarga tayandi:

1. Dialektik yondashuv

Jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlar, yoshlarning ijtimoiy ehtiyojlari va ta'lim tizimidagi islohotlar o'zaro bog'liq holda o'rganildi. Oliy ta'lim va yoshlar ijtimoiy rivojlanishi o'rtasidagi uzviy bog'liqlik dialektik tahlil asosida ochib berildi.

2. Tizimli tahlil metodi

Sotsiologiya fanining o'quv jarayonidagi o'rni, uning ta'lim tizimining boshqa fanlari bilan integratsiyasi, yoshlarning ijtimoiy rivojlanish bosqichlari kompleks yondashuv asosida ko'rib chiqildi.

3. Sotsiologik tadqiqot metodlari

- **Kuzatuv** – talabalar orasida sotsiologiya faniga nisbatan qiziqish, motivatsiya va ijtimoiy faollik darajasi o'rganildi.

- **So'rovnomma (anketa)** – yoshlarning ijtimoiy fikrlashi, ijtimoiy bilimlarga bo'lgan ehtiyoji va sotsiologiya fanining amaliy ahamiyati bo'yicha ma'lumotlar yig'ildi.

- **Suhbat metodi** – talaba va o'qituvchilar o'rtasida chuqurlashtirilgan intervyular tashkil qilinib, fanni o'qitishda mavjud muammolar va takliflar o'rganildi.

- **Kontent-tahlil** – ta'lim standartlari, davlat qarorlari, normativ-huquqiy hujjatlar hamda sotsiologiyaga doir ilmiy manbalar tahlil qilindi.

4. Taqqoslama tahlil metodi

Mahalliy va xorijiy oliy ta'lim tizimlarida sotsiologiya fanini o'qitish tajribalari solishtirilib, samarali pedagogik yondashuvlar aniqlab olindi.

5. Empirik va statistik tahlil

So'rovlar natijasi asosida yoshlarning sotsiologik bilimga bo'lgan ehtiyoj darajasi, fanni o'zlashtirishdagi muammolar, shuningdek, sotsiologiya fanining ijtimoiy rivojlanishga ta'siri bo'yicha ma'lumotlar statistik ishlovdan o'tkazildi.

6. Pedagogik eksperiment elementi

Sotsiologiya fanini interfaol metodlar asosida o'qitish bo'yicha kichik hajmdagi tajriba mashg'ulotlari tashkil etilib, ularning samaradorligi o'rganildi.

Tadqiqot obyekti: Oliy ta'lim muassasalaridagi talabalar. Tadqiqot predmeti: Sotsiologiya fanini o'qitish orqali yoshlarning ijtimoiy rivojlanishi.

Metodologik asoslar yig'indisi tadqiqotning quyidagi natijalarga xizmat qiladi:

- sotsiologiya fanining yoshlar ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir mexanizmlarini aniqlash;
- oliy ta'limda sotsiologiya fanini o'qitish jarayonini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqish;
- ta'lim jarayonida sotsiologiya fanining amaliy va innovatsion yondashuvlarini asoslash.

ASOSIY QISM

Sotsiologiya fanining maqsadi va ahamiyati Sotsiologiya jamiyat, inson va ijtimoiy munosabatlarni o'rganadi. Uning asosiy maqsadi talabalarida jamiyatdagi ijtimoiy qatlamlar, institutlar va tizimlar haqida chuqur bilim hosil qilishdir [6]. Bu bilimlar yoshlarning jamiyatdagi o'rnini anglash, faol fuqaro bo'lish va jamiyat hayotida ishtirok etish ko'nikmalarini beradi [7].

Sotsiologiya va yoshlar rivojlanishi Yoshlar jamiyatning eng faol va salohiyatli qatlamidir. Sotsiologiya fanini o'rganish orqali talabalar ijtimoiy tajriba hosil qiladi, fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi va jamiyatga tez moslashadi [8]. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, sotsiologiya fani yoshlarning intellektual va ma'naviy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [9].

Sotsiologiya fanining o'quv jarayonidagi amaliy ahamiyati O'quv jarayonida sotsiologiya nafaqat nazariy bilim beradi, balki talabalarni amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlaydi. Masalan, so'rovnomalar o'tkazish, intervyular tashkil etish, ijtimoiy loyihalarni tayyorlash va natijalarni tahlil qilish [10]. Bu yoshlarni ilmiy fikrlash, tanqidiy qarash va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini rivojlantiradi [11].

1. Yoshlarni ijtimoiy rivojlantirishning nazariy asoslari

Yoshlar – jamiyatning eng faol, innovatsion va ijtimoiy o'zgarishlarga eng sezgir qatlamini tashkil etadi. Sotsiologiya fanida yoshlar ijtimoiy guruhi:

- ijtimoiy rollarni o'zlashtirish jarayonida bo'lgan,
- ijtimoiy maqomini shakllantirayotgan,
- ijtimoiy institutlar bilan faol o'zaro ta'sirda bo'lgan demografik va madaniy kategoriya sifatida qaraladi.

Yoshlarning ijtimoiy rivojlanishi – bu ularning bilim, kompetensiya, ijtimoiy ong, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy mas'uliyatining rivojlanish jarayonlarini qamrab oladi. Zamonaviy jamiyatda yoshlarning ijtimoiy rivoji fan, ta'lim, axborot muhiti va global jarayonlar bilan chambarchas bog'langan.

Ilmiy qarashlarda (E.Dyurkgeym, T.Parsons, P.Berger, A.Toffler) ta'kidlanganidek, ijtimoiy institutlar – oila, ta'lim, siyosiy muxit, iqtisodiy munosabatlar – yoshlarning ijtimoiy hayotdagi faolligiga prinsipal ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, oliy ta'lim tizimi yoshlarning ijtimoiy shakllanishida markaziy institut sifatida qaraladi.

2. Oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanining o'rni va ahamiyati

Sotsiologiya fanining asosiy vazifasi – talabalarda jamiyat tuzilishi, ijtimoiy munosabatlar, ijtimoiy jarayonlar va ularning qonuniyatlari haqida ilmiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishdir.

1. Ijtimoiy ongni rivojlantirish:

Talabalar jamiyatdagi hodisalarni tasodifiy emas, balki ilmiy yondashuv asosida anglaydi.

2. Fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish:

Sotsiologik bilimlar ularda ijtimoiy mas'uliyat, vatanparvarlik, ijtimoiy faollik tuyg'ularini mustaxkamlaydi.

3. Analitik fikrlashni rivojlantirish:

Talabalar real ijtimoiy muammolarni tahlil qilish, baholash va yechim topish kompetensiyalarini egallaydi.

4. Ijtimoiy innovatsiyalarni qabul qilishga tayyorlik:

Jahon globallasuvi, axborotlashuv va raqamlashuv sharoitida yoshlarning ijtimoiy moslashuvi uchun sotsiologiya fundamental ahamiyatga ega.

Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini ommalashtirish yoshlarning ijtimoiy rivojlanishiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatuvchi strategik yo'nalish hisoblanadi.

3. Sotsiologiya ta'limini ommalashtirish zarurati

Sotsiologiya fanining keng qo'llanishi quyidagi ehtiyojlar bilan izohlanadi:

3.1. Ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish

O'zbekistonda olib borilayotgan demokratik islohotlar va fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi yoshlardan ijtimoiy faollik va ijtimoiy ong talab qiladi. Talabalarning muloqot, jamoa

bilan ishlash, ijtimoiy loyihalash, ijtimoiy tahlil kompetensiyalarini rivojlantirishda sotsiologiya muhim rol o'ynaydi.

3.2. Jamiyatdagi o'zgarishlarga moslashish

Raqamli iqtisodiyot, yangi kasblar, migratsiya, axborot oqimi yoshlarning ijtimoiy adaptatsiyasini talab qiladi. Sotsiologiya yoshlarni ijtimoiy jarayonlarni tahlil qilish va o'z o'rnini topishga o'rgatadi.

3.3. Ijtimoiy xavflarning oldini olish

Yoshlar orasidagi:

- radikal g'oyalar ta'siri,
- ijtimoiy apatiya,
- ekstremizm,
- asotsial xulq

kabi tahdidlarni kamaytirishda sotsiologik bilimlar profilaktik ahamiyatga ega.

4. Ta'lim jarayonida sotsiologiyani ommalashtirish mexanizmlari

4.1. O'quv dasturlarini zamonaviylashtirish

- kompetensiyaga asoslangan yondoshuv,
- interfaol metodlar (keys, debat, trening),
- amaliyotga yo'naltirilgan topshiriqlar,
- sotsiologik tadqiqot elementlarini talabalarga o'rgatish.

4.2. Ta'lim texnologiyalaridan foydalanish

- raqamli platformalar,
- onlayn-testlar, viktorinalar,
- virtual sotsiologik laboratoriyalar.

4.3. Amaliy sotsiologik tajribani kengaytirish

- talabalar ishtirokida sotsiologik so'rovlar,
- jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni monitoring qilish,
- mahalla instituti, korxonalar va tashkilotlarda amaliy tadqiqotlar.

4.4. Professor-o'qituvchilarning ilmiy salohiyatini oshirish

- malaka oshirish,
- ilmiy loyihalar,
- xalqaro tajriba almashinuvi.

5. Ommalashtirishning kutilayotgan natijalari

Oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini chuqur o'rgatish yoshlarda quyidagi natijalarni ta'minlaydi:

- ijtimoiy masalalarni ilmiy yondashuv asosida tahlil qilish qobiliyati;
- jamoada ishlash, liderlik, muloqot ko'nikmalari;
- fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy faollik oshishi;
- ijtimoiy munosabatlarda ongli ishtirok;
- global jarayonlarga moslashish qobiliyati;
- ijtimoiy barqarorlik va milliy birdamlikka hissa qo'shish.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini ommalashtirish yoshlarning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishiga, fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashga, jamiyatda faol ishtirok etish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi [12]. Sotsiologiya fanini keng o'qitish yoshlar ongi va ijtimoiy tajribasini oshiradi, ularda axloqiy qadriyatlar va fuqarolik mas'uliyatini shakllantiradi [13]. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llash orqali fanning amaliy ahamiyati yanada oshadi [14]

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sotsiologik bilimlar talabalar orasida ijtimoiy ongni, fuqarolik pozitsiyasini, analitik fikrlash va muammolarni ilmiy asosda yechish qobiliyatini shakllantiradi.

Sotsiologiya fanining ommalashuvi nafaqat talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishi, balki jamiyatda ijtimoiy integratsiya, yoshlar orasida ijtimoiy xavfsizlik, madaniyat va innovatsion tafakkurni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Oliy ta'lim tizimida sotsiologiya fanini interfaol metodlar, amaliy tadqiqotlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar orqali kengaytirish, fanning ahamiyatini oshirish va yoshlarning jamiyatdagi faol ishtirokini rag'batlantirish imkonini beradi.

Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida sotsiologiya fanini tizimli ravishda ommalashtirish, pedagogik dasturlarni modernizatsiya qilish, amaliy va ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish – yoshlarni ijtimoiy jihatdan rivojlantirishning samarali strategiyasi sifatida qaralishi lozim.

Maqola natijalari O'zbekiston oliy ta'lim tizimida sotsiologiya fanining o'rni va yoshlarning ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqishga asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Mirziyoev Sh.M. Yoshlarimiz – kelajagimiz poydevori. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
3. Bekmurodov M. Yoshlar va jamiyat: sotsiologik tahlil. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
4. Matibaev T. Yoshlar sotsiologiyasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Ilm-ziyo, 2019.
5. Giddens E. Sociology. – Cambridge: Polity Press, 2021.
6. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni. – Toshkent, 2020.
7. Mirziyoev Sh.M. Yoshlarimiz – kelajagimiz poydevori. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
8. Bekmurodov M. Yoshlar va jamiyat: sotsiologik tahlil. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018
9. Matibaev T. Yoshlar sotsiologiyasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Ilm-ziyo, 2019.
10. Giddens E. Sociology. – Cambridge: Polity Press, 2021.
11. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
12. Bekmurodov M. Yoshlar va jamiyat: sotsiologik tahlil. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
13. Matibaev T. Yoshlar sotsiologiyasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Ilm-ziyo, 2019.
14. Giddens E. 2021. Perevedentsev V.I. Aholi migratsiyasini o'rganish usullari / V.I. Perevedentsev // SSSR Fanlar akademiyasi, Xalqaro mehnat harakati instituti. – M.: Nauka, 1975. – B. 107-108 .

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000